

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

KATEDRA HUDEBNÍ VÝCHOVY

Bakalářská Práce

Klaudius Kryšpín (monografie)

Aneta Králová

Vedoucí práce: Mgr. Martin Voříšek, Ph.D.

České Budějovice 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě, fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 24. 4. 2017

.....
Aneta Králová

Poděkování

Chtěla bych poděkovat panu Mgr. Martinu Voříškovi, Ph.D., vedoucímu své bakalářské práce, za jeho hodnotné připomínky, konzultace a rady, které mi pomohly zkompletovat celou práci. Dále si zaslouží poděkování celá má rodina, která mě podporovala při studiu. Nesmím opomenout poděkování, které patří panu Klaudiu Kryšpínovi, jenž mi umožnil osobní setkání v jeho domě, navodil přátelskou atmosféru a převyprávěl mi velkou část jeho osobního i profesního života.

Anotace

Hlavním tématem práce je osobnost rockového bubeníka Klaudia Kryšpína jeho hudební a pedagogické aktivity. V práci jsou zahrnuty základní biografické údaje, které popisují slet důležitých událostí v osobním i profesním životě Kryšpína. K hlavním okruhům patří působení ve významných rockových skupinách (Pražský výběr, Stromboli), jež jsou rozebrány podrobněji. Dále jsou zmíněny i australské kapely, se kterými nějaký čas vystupoval. V dalších částech textu je popisován způsob přípravy na hudební semináře a jejich organizace. Je analyzován průběh soukromých hodin. Organizace hodiny je pojata originálním způsobem. Výuka však nebývá pravidelná a nespočívá za účelem finančního ohodnocení. V závěru práce je shrnuta bicí souprava a specifika techniky hry na bicí nástroje.

Klíčová slova: bubeník, bicí souprava, rocková kapela, hudba, životopis.

Annotation

The main theme of the thesis is the personality of the rock drummer Klaudius Kryšpín and his musical and pedagogical activities. The thesis contains basic biographical data describing the sequence of important events in Kryšpín's personal and professional life. One of the main topics is his presence in the prominent rock bands (Prague Selection, Stromboli) which are described in some detail. Furthermore, Australian bands are mentioned with which he appeared on stage for a certain period. In the later parts of the text his method of preparing for music seminars and their organisation is described, and structure of private lessons given by him is analysed. The structure of lessons is highly original; teaching however is not usually regular and it is not financially motivated. In the conclusion of the thesis the drum kit is summarised along with the specifics of the technique of playing drums.

Key words: drummer, drums, rock band, music, biography.

Obsah

Úvod	6
1 Životopis	7
2 Nová vlna	13
3 Klaudius Kryšpín a jeho hudební působení ve významných rockových skupinách	17
3.1 Hudební žánry	17
3.2 Pražský výběr	17
3.2.1 Diskografie	22
3.3 Stromboli	25
3.3.1 Diskografie	26
3.4 Australské kapely	27
4 Pedagogická činnost Klaudia Kryšpína	29
4.1 Workshopy	29
4.2 Soukromé hodiny	30
5 Technika hry	32
6 Bicí souprava	34
Závěr	36
Zdroje	37

Úvod

V mé bakalářské práci se podrobně věnuji významnému českému bubeníkovi Klaudiovi Kryšpínovi, který se roku 1988 rozhodl emigrovat do Austrálie. Tohoto bubeníka jsem si vybrala, protože je, nejen dle mého názoru, na velmi vysoké úrovni z hlediska technického hraní, ale také ho považuji za jedinečnou osobnost s velmi dobrosrdečnou a přátelskou povahou, o které jsem se sama přesvědčila při osobním setkání. V České republice, ale i ve světě je považován za velmi významného a známého bubeníka. Jeho technika hry se vyrovnává světovým bubeníkům.

V první kapitole analyzuji jeho biografické údaje, které jsem obtížně získávala pomocí internetových a reportážních zdrojů. Po rozhovoru s Klaudiem Kryšpínem jsem doplnila nejasné životopisné informace a obohatila životopis o zajímavé osobní vypravování.

Dále jsem se pokusila přiblížit pojem nová vlna, jež se k nám dostávala právě v době, kdy Klaudius Kryšpín začínal hrát se známou českou kapelou Pražský výběr. Ovlivnila do značné míry jejich tvorbu a vystupování. Také se zabývám detailním rozbořením detailním rozbořením známých skupin (Stromboli a Pražský výběr), v nichž působil Klaudius Kryšpín, a rozebírám jejich historii a diskografii. Stručně se věnuji také australským kapelám, které formoval svou hrou na bicí.

V závěrečné části práce rozebírám činnosti Klaudia Kryšpína z hlediska oboru bicích nástrojů. Prostřednictvím osobního setkání s Klaudiem Kryšpínem v Praze jsem mohla získat a následně zpracovat těžko dohledatelné osobní zážitky a informace, jež se týkají techniky hry, hudebních žánrů, pedagogické činnosti (workshopů a soukromých hodin), a seznámit tak detailně veřejnost s touto výjimečnou osobností. I sám Klaudius Kryšpín ocenil, že jsem si vybrala právě jeho, protože on sám se považuje za velmi kontroverzní osobnost.

1 Životopis

Klaudius Kryšpín se narodil 19. listopadu 1966 v Praze. Jeho prvním hudebním nástrojem byla zobcová flétna, u které dlouho nevydržel a začal se věnovat přibližně ve třinácti letech s velkým západem hře na bicí soupravu. Jeho velkým vzorem byl Jiří Hrubeš, a bubeník z Pražského výběru, a Neil Peart, bubeník z kanadské kapely Rush. Učil se hrát na bubny sám, hlavně zpočátku, až v Austrálii navštěvoval různé výuky a semináře pro bicí nástroje.¹ Bicí souprava se stala jeho celoživotní láskou. Během let si vydobyl pozici jednoho z nejlepších a nejuznávanějších českých bubeníků.

„Můj první hudební instrument byla flétna, a když jsem slyšel nějaké písničky v rádiu, tak jsem popadl dvě flétny a začal jsem s nimi mlátit jako s paličkami. Takže takhle jsem začal s bubnama.“²

V roce 1976 Michael Kocáb, klávesista a zpěvák, založil hudební skupinu, kterou on sám nazval Pražský výběr. Ranou tvorbu Pražského výběru lze zařadit k jazzrockové hudbě. Začátkem 80. let Klaudius Kryšpín slyšel koncert Pražského výběru. Skupina se mu velmi zalíbila. Jeho velkým hudebním vzorem byl Jiří Hrubeš, tehdejší bubeník Pražského výběru. Shodou náhod bydleli Hrubešovi rodiče ve stejné ulici jako Kryšpín a velmi často za nimi jezdil, pokud Kryšpín Hrubeše potkal, zatáhl ho do své garáže k bubnům, aby mu ukázal nějaké „figle“ na bicí.

„Když jsme se teď po těch letech sešli, tak říkal: „Ještě jsi tam pod tou garáží?“ Já říkám: „Furt na stejném místě, ale v garáži už nejsem, teď jsem v obejváku.““³

V roce 1983 byla kapela zakázána komunistickým režimem. Pro skupinu to znamenalo, že nesměla veřejně vystupovat a dostat peněžní odměnu za svůj výkon. Patnáctiletý Kryšpín s touto událostí nesouhlasil. Na protest založil se svým dvojčetem Richardem svou první kapelu, kterou nazvali Ropotámo. Tento název zvolili záměrně. Šlo o gumovou masku, pod níž se při vystoupeních často ukrýval Michael Kocáb. Masku je zároveň symbolem Pražského výběru. Protože byl Klaudius Kryšpín doslova posedlý Pražským výběrem, byl jejich skálním fanouškem, na koncertech stával v první řadě, Ropotámo hrálo hlavně jeho repertoár. O kapele se doslechl Michael Kocáb a dokonce navštívil jeden z jejich koncertů.

¹KRYŠPÍN, Klaudius. Osobní rozhovor – 21. 3. 2016.

²Reportéři ČT [televizní pořad]. Bez bubnů to nejde [online]. [cit. 2016-10-20]. Dostupné z <http://www.ceska-televize.cz/porady/1142743803-reporteri-ct/216452801240021/video/476464>.

³KRYŠPÍN, Klaudius. Osobní rozhovor – 21. 3. 2016.

Na koncertě se zajímal hlavně o Kryšpína. Sehnal si na něj číslo od jeho matky, která byla také na koncertě. Poté uplynul nějaký čas.⁴

Když se roku 1985 Jiří Hrubeš rozhodl emigrovat do Londýna a Pražský výběr potřeboval nového bubeníka, proto členové Pražského výběru oslovili Kryšpína. Ten samozřejmě nabídku s radostí přijal a stal se tak novým členem kapely. V této době se skupina přejmenovala na Výběr. Kromě toho Klaudius Kryšpín ještě navíc začal spolupracovat s Michalem Pavlíčkem v jeho projektu Stromboli. Bylo to v době, kdy byl stále Pražský výběr režimem zakázán. Stromboli bylo vytvořeno roku 1986. Jednalo se o instrumentální trio skládající se ze sólové kytary, basové kytary, které se ujal Vladimír „Guma“ Kulhánek, a bicích nástrojů. To vše bylo obohaceno neobyčejným zpěvem Báry Basikové a poté se navíc připojila Vendula Kašpárková jako klávesistka. Komunistický režim neustále kontroloval Výběr a měl proti němu připomínky. Klaudius Kryšpín si připadal jako nesvobodný člověk. Byl silně nespokojen s režimem a celkovou situací v naší zemi. Pro svobodu by udělal všechno, a proto se rozhodl pro emigraci. Z jednoho zájezdu kapely Stromboli do Itálie se už nevrátil zpátky do Československa a roku 1988 odcestoval vlakem do Rakouska. S sebou měl pouze batoh, všechny gramofonové desky, které doposud nahrál, jedny džíny, dva páry ponožek a asi sedmdesát marek.⁵ V Rakousku to pro něj bylo deprimující. Neměl žádné peníze, ani kde bydlet. Někdy byl v migračním táboře. Na místo v uprchlickém táboře se čekalo velmi dlouho, protože čekající fronta emigrantů byla obrovská. Než se do migračního tábora dostal, musel spát tři dny v listopadu na autobusové zastávce. Tam spal do té doby, než ho oslovil neznámý člověk, americký misionář, a pozval ho přenocovat k sobě domů. Když přišel do jeho malého domečku, uviděl na zemi spát asi dalších deset emigrantů. Lehl si na zem a připojil se k nim. Klaudius Kryšpín ho obdivoval a říkal si, že je velmi velkorysý, když do svého domu přijme tolik úplně cizích lidí, a to bydlel společně s manželkou a měli dvě malé děti.⁶

Doslova brečel, že nemůže hrát na bubny. Svou nepříjemnou situaci vyřešil tak, že každý den brzo ráno vyšel z malé vesnice a pokračoval na dálnici, kde stopoval řidiče, aby ho svezli do Vídně. Dostal se tak do dvě stě kilometrů vzdálené Vídně, kde se nacházely malé hudebniny, které pravidelně navštěvoval. V obchodě obsluze řekl, že si chce koupit nové bubny. To samozřejmě nebyla pravda, ale mohl na ně tak celý den hrát. Po třech měsících mu prodavač oznámil, že si ty bubny už musí koupit, protože není možné, aby na ně v obchodě cvičil. Naštěstí mu na bicí půjčili dva Rakušané. Zakoupené bubny si odvezl po roce s sebou do Austrálie

⁴PILÁT, Tomáš. Klaudius Kryšpín: chtěl jsem mezi klokany [online]. [cit. 2016-10-20]. Dostupné z: <http://www.-aviso.cz/archiv/vyber.htm>.

⁵KRYŠPÍN, Klaudius. Osobní rozhovor – 21. 3. 2016.

⁶KRYŠPÍN, Klaudius. Osobní rozhovor – 21. 3. 2016.

a hrál na ně ještě dalších deset let.⁷

Přátelé z Rakouska mu sehnali práci u jejich matky, která ho zaměstnala jako číšníka v tenisovém centru, kde si v jedné místnosti mohl postavit bicí a udělat si tam zkušebnu. Pracoval tam přibližně sedm týdnů, ale poté, co udělal problém, dostal výpověď. V pracovní době vynosil bubny ze zkušebny s pomocí zákazníků, kteří do restaurace přišli na jídlo, a začal jim hrát sóla. V tom okamžiku se vrátila vedoucí a vyhodila ho. Až na tuhle jedinou výjimku se vždycky živil jako bubeník.⁸

Každý den myslel na svou přítelkyni Vendulu Kašpárkovou, klávesistku ze Stromboli, a přál si, aby za ním mohla přijet. V Rakousku se mu podařilo sehnat bydlení na ubytovně u charitativní společnosti. Obával se, že ho Rakušané pošlou zpátky do Československa. Kdyby tak učinili, měl by veliký problém, neboť v Československu by byl odsouzen na dva roky do vězení.

„A za co? Za věc, kterou dnes lidé dělají běžně i u nás: cestují, vyměňují si baráky a jezdí po celé zeměkouli. Taky slovo emigrace v angličtině nemá ten politický podtext, jako mělo za komunismu v Československu.“⁹

V Rakousku jen tak seděl, melancholicky přemýšlel a cítil pocit sklíčenosti, hlavně do té doby než přijela Vendula. Rakušané mu dokonce nabídli politický azyl, ale on byl přesvědčený o tom, že musí odcestovat jinam a co nejdál. Jeho cílem byla Austrálie. Podle něj to byla veliká, krásná a především svobodná země. Vždycky bylo jeho snem vyzkoušet si surfovat a líbili se mu klokani a koaly. Po roce a půl odlétá letem, který trval asi 48 hodin. Po příletu do Austrálie byl nějakou dobu v migračním táboře, v kterém si nemohl postavit bubny a cvičit na ně. Bicí souprava byla uložena na celnici a každý den za ni musel platit. Tato souprava mu vydržela ještě dalších deset let.¹⁰

V Austrálii měl velký problém s angličtinou. Poměrně dlouhou dobu mu trvalo, než se jazyk naučil natolik, aby se dobře domluvil. Už po dvou měsících ho navštívil jeden místní Čech, který znal Pražský výběr a poskytl mu místo pro jeho bubny. Tento muž mu pomohl s pokračováním bubenické činnosti a pozval ho do svého vybavením nenáročného nahrávacího studia. Dále mu sjednal schůzku s jednou zdejší kapelou. Jmenovala se Jungle Land. Skupina sice hrála především skladby jiných interpretů, ale pro Kryšpína to byla veliká příležitost. Opět mohl usednout za bicí soupravu, zkoušet, cvičit a koncertovat. Mimo jiné navštěvoval semináře, na kterých se podíleli slavní bubeníci, hrál s mnoho dalšími kapelami

⁷KRYŠPÍN, Klaudius. Osobní rozhovor – 21. 3. 2016.

⁸KRYŠPÍN, Klaudius. Osobní rozhovor – 21. 3. 2016.

⁹PILÁT, Tomáš. Klaudius Kryšpín: chtěl jsem mezi klokany [online]. [cit. 2016-10-20]. Dostupné z: <http://www.aviso.cz/archiv/vyber.htm>.

¹⁰KRYŠPÍN, Klaudius. Osobní rozhovor – 21. 3. 2016.

a usiloval o své zviditelnění. S kapelou se snažili hrát před známými kapelami. Na jednom koncertu se setkal s Virgilem Donatim, uznávaným australským bubeníkem, který se stal jeho bubenickým vzorem a zmínil se o Kryšpínovi Franku Corniolovi, vysoce respektovanému pedagogovi bicí soupravy a pořadateli bubenického festivalu v Melbourne. Frank Corniola kontaktoval Kryšpína e-mailem a pozval ho na bubenický festival. Dokonce mu zajistil sponzorské bicí.¹¹

Prostřednictvím těchto možností se začíná rozjíždět jeho australská kariéra. Za jeden z jeho nejvýznamnějších úspěchů v Austrálii se považuje Kryšpínova účast v roce 1996 na bubenickém prvotřídním festivalu v Melbourne. Festival se nazývá „The Ultimate Drummer´s Day Weekend“. Pomocí tohoto festivalu dostal bubny značky Premier a sponzorství na činely Sabian.

„Dostal jsem tu nabídku po delší době. To je největší bubenický festival na jižní polokouli. Trvá dva dny a jede od desíti ráno do osmi večer a každých dvacet minut hraje bubeník ze světových kapel. Neuvěřitelný! Bubenický exponáty, prostě ráj. Vendula mi složila strašně komplikovanou skladbu z hlediska taktů – 7/8, 21/16 a takovou exotiku. Já to chtěl, ale měl jsem na to čtrnáct dní a umožil jsem se na tom. Moje vzpomínka na to je - MOR. Ale potom to hraní byla úžasná euforka. Potkal jsem se s bubeníkama s Dream Theathre nebo od Gabriela, fakt bezva kluci. Na základě festivalu jsem pak dostal slušný bicí od Premieru a hlavně sponzorství na činely. To každý bubeník ví, co to znamená. Kdybych je měl financovat, bylo by to hrozný, protože když nějaké praskne, je hluboko do kapsy.“¹²

Klaudius Kryšpín se po účasti festivalu objevil v australském časopisu „Modern Drummer“, ve kterém ho popisovali jako českého technického bubeníka, a dostal se tak do povědomí lidí. Seznámil se s dalšími výbornými bubeníky (například Dom Famularo, Mike Portnoy, Darryn Farrugia).¹³

V Austrálii se začal mimo jiné věnovat surfování a motokárám. Surf se mu zalíbil natolik, že skoro přestal hrát na bicí a zabýval se jen surfováním. Zjistil, že surfaře zajímá jen to, jestli bude dobrý vítr, velký příliv a jestli přijde dobrá vlna, a to jsou jejich jediné starosti. Myslí si, že žije velmi svobodným způsobem života, který si i on na nějaký čas zkusil prožít. Rovněž začal závodit na motokárách, dokonce si udělal i závodní licenci.¹⁴

Roku 2003 se členové Pražského výběru rozhodli, že budou koncertovat v jejich klasickém obsazení a podobě jako v druhé polovině osmdesátých let. Kryšpín

¹¹KRYŠPÍN, Klaudius. Osobní rozhovor – 21. 3. 2016.

¹²PILÁT, Tomáš. Klaudius Kryšpín: chtěl jsem mezi klokany [online]. [cit. 2016-10-20]. Dostupné z: <http://www.avis.cz/archiv/vyber.htm>.

¹³KRYŠPÍN, Klaudius. Osobní rozhovor – 21. 3. 2016.

¹⁴KRYŠPÍN, Klaudius. Osobní rozhovor – 21. 3. 2016.

si koupil letenku z Melbourne a vrátil se zpět do České Republiky.¹⁵ Svou partnerku, Vendulu Kašpárkovou, i jejich rozpracovanou desku zanechal v Austrálii. Myslel si, že přiletěl jen na čtyři koncerty, ale až tady se dozvěděl, že se plánuje znovuzrození Pražského výběru a jeho pobyt v Čechách bude delší.

„Je to zvláštní, kluci a moji rodiče jsou vlastně jediní, koho tu teď znám. Jsem pryč patnáct let a to je hodně dlouhá doba. Uvědomil jsem si to, když jsme v prosinci začali zkoušet, já se vždycky večer vrátil domů, rodiče chodí brzo spát, tak jsem tam seděl, cvičil na bicí, nebo se díval na televizi. Do kina sám nepůjdeš.”¹⁶

Rok 2006 přináší rozpolcení skupiny na dvě poloviny. Klaudius Kryšpín společně s Michaelem Kocábem a s novými spoluhráči připravují nové album. Název přejmenovali na Pražský výběr 2.¹⁷

Klaudius Kryšpín byl roku 2008 pozván Martinem Vajglem¹⁸ do jeho sólového projektu pod názvem Drumwave. Od roku 2009 je Klaudius bubeníkem AB bandu. Další Kryšpínovou aktivitou je skupina Stromboli, která se roku 2014 stala opět činnou až doposud. O těchto skupinách se zmíním v dalších kapitolách.

Roku 2012 začíná koncertovat se známou kapelou Motorband¹⁹, kde působí jen do roku 2015, protože musí odvolat veškerou svou hudební činnost.

Kryšpína bohužel postihly velké zdravotní problémy týkající se páteře. Veřejnost se o jeho zdravotní situaci dozvěděla na jaře roku 2015, neboť se musely rušit koncerty kapely Stromboli. Zdravotní problémy začaly namožením zad a neustále se zhoršovaly. Klaudius navštěvoval rehabilitace, kde odborníci provedli rotaci neboli trakci páteře. Druhý den poté přišly obrovské bolesti, při kterých se nemohl zvednout z postele. Tento stav trval pět měsíců. Záchraná služba ho v tomto akutním stavu vezla celkem třináctkrát. Podstoupil celou řadu několika důkladných vyšetření, ovšem bez žádných výsledků.

„Já jsem měl fakt strach. Já jsem zvracel z bolesti. V ten moment šla psychika strašně dolů a začal jsem bejt takovej hodně skeptickéj, a to byl asi ten nejhorší propad.“²⁰

¹⁵KUČERA, Ilja, 2004. Pražský výběr právě teď čili pohledy kupředu a pohledy zpět [online]. [cit. 2016-10-20]. Dostupné z <http://www.muzikus.cz/publicistika/Prazsky-vyber-prave-ted-cili-pohledy-kupredu-a-pohledy-zpet~31~brezen~2004/>.

¹⁶KUČERA, Ilja, 2004. Pražský výběr právě teď čili pohledy kupředu a pohledy zpět [online]. [cit. 2016-10-20]. Dostupné z <http://www.muzikus.cz/publicistika/Prazsky-vyber-prave-ted-cili-pohledy-kupredu-a-pohledy-zpet~31~brezen~2004/>.

¹⁷Muzikus, redakce [hudební portál], 2007. Pražský výběr – II = Pražský výběr II [online]. [cit. 2016-10-14]. Dostupné z <http://www.muzikus.cz/novinky/Prazsky-vyber-II-Prazsky-vyber-II~06~unor~2007/>.

¹⁸Absolventem Konzervatoře Jaroslava Ježka v oboru bicí nástroje.

¹⁹Česká metalová skupina vznikající od roku 1986.

²⁰Reportéři ČT [televizní pořad]. Bez bubnů to nejde [online]. [cit. 2016-10-20]. Dostupné z <http://www.ceska-televize.cz/porady/1142743803-reporteri-ct/216452801240021/video/476464>.

O jeho zdravotní stav se začali zajímat i přátelští sousedé. Protože ho dlouho neslyšeli hrát na bubny, házeli mu do schránky dotazy typu, jestli se neodstěhoval nebo jestli není vážně nemocný.²¹ Za pár měsíců se jeho bolesti zmírnily. Ale přesto byly tak pronikavé, že způsobily osmi měsíční pauzu od hraní na bubny. Žádný odborník nepotvrdil, zda tyto problémy zavinil lékař provádějící rotaci páteře, která by měla sloužit k uvolnění páteře. Je dost možné, že se tento zá-
krok nepovedl. Klaudius Kryšpín si velmi přál, aby mohl odehrát pro něj velmi důležité koncerty s Pražským výběrem (v červenci) a Stromboli (v srpnu). Nedo-
vedl si představit, že by koncerty nezahrál. Nakonec si ale po pár měsících musel připustit, že koncerty v létě odehrát nezvládne.²²

V prosinci Klaudius Kryšpín odehrál velký koncert Pražského výběru. Zdá se, že potíže jsou zažehnány, ale stále navštěvuje rehabilitace, avšak v některých činnostech je doposud omezen. Na bicí soupravu už cvičit může, a proto se připravuje na další velké koncerty se Stromboli a Pražským výběrem. Obě kapely budou hrát společně v létě na zámku Konopiště ještě s kapelou Jehro Tull, která je sama oslovila. Tuto kapelu bubeník obdivoval již v mládí a cvičil jejich písně doma v garáži. Dále připravuje svůj nový repertoár na workshopy, které bude opět pořádat od roku 2018.²³

Klaudius Kryšpín také přemýšlí o tom, že napíše svou knihu, které by chtěl dát jméno Labutí láska. Kniha by měla postihnout jeho životní příběh, zaměřit se chce zejména na období emigrace, poněvadž se domnívá, že to byl jeho nejsilnější zážitek.²⁴

²¹KRYŠPÍN, Klaudius. Osobní rozhovor – 21. 3. 2016.

²²Reportéři ČT [televizní pořad]. Bez bubnů to nejde [online]. [cit. 2016-10-20]. Dostupné z <http://www.ceska-televize.cz/porady/1142743803-reporteri-ct/216452801240021/video/476464>.

²³KRYŠPÍN, Klaudius. Osobní rozhovor – 21. 3. 2016.

²⁴PRINC, Milan. Devátá s Princem – Klaudius Kryšpín – rozhovor. Rockradio, 04.06.2015 [online]. [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: [http://archiv.rockovyradio.cz/podcast/PRINC%20222%20150604%20\(Klaudius%20-Kryspin%201\).mp3](http://archiv.rockovyradio.cz/podcast/PRINC%20222%20150604%20(Klaudius%20-Kryspin%201).mp3).

2 Nová vlna

„Termín se poprvé objevil v letech punkrockové exploze kolem 1977 a rozšířil se v pozdějších letech, když se tvůrci punkrockové generace stylově diferencovali a označení punk rock vzhledem ke svému jednoznačnému zabarvení přestalo vyhovovat. Ve Spojených státech patřili k nejvýraznějším představitelům n. v. newyorské skup. Talking Heads (LP *Remain in Light*, Sire 1980), Television a Blondie, ve V. Británii Stranglers, Ian Dury, Elvis Costello, atd. Počátkem 80. let, kdy došlo k další diferenciaci, se do n. v. počítaly především ty skup., které zůstaly stranou masově pop. rockového proudu. Jejich společným stylovým znakem byla účinná rytmická struktura nahrávek, používání neobvyklých harmonických postupů, oproštěnost od emocí a novátorské způsoby ovládání hud. nástrojů i nahrávání.“²⁵

Anglická mládež vyžadovala neotřelý hudební projev, který se pokouší o změnu sociálních podmínek a měřítek hodnot sedmdesátých let. Ve studii *Excentrici v přízemí* autoři (Aleš Opekar a Josef Vlček) uvedli několik konkrétních faktorů, které přispěly k nástupu nové vlny. Jednou z příčin je podle nich nespokojenost v obchodu. Od sedmdesátých let stále klesal prodej gramofonových desek, protože staré kapely byly už zevšednělé. Dále zmínili úpadek v tisku, poněvadž nebylo o čem psát, poukázali na krizi v prodeji hudebních nástrojů, neboť mladí hudebníci nebyli tak technicky zdatní jako staří „ostřílení“ muzikanti, tudíž nezakládali nové kapely. Dle mínění Aleše Opekara a Josefa Vlčka změna nastala v roce 1976, kdy se podařilo seznámit širokou veřejnost s první vlnou souborů, jejichž členové se mohly stát mluvčími nové generace. Prodalo se velké množství LP desek. Zrodil se tak punk jako základ nové vlny. Byla to hudba plná energie a nadšení. Byl velice jednoduchý, založen na pověstných třech akordech, tudíž ho zvládl hrát každý. Hudebníci a obchodníci s nástroji jásali, protože se opět zvýšil prodej, v klubech stoupla návštěvnost a opět bylo v tisku o čem psát, protože se při koncertech začaly dít divoké události.²⁶

Autoři knihy *Excentrici v přízemí* označují za počátek nové vlny v ČSSR koncert skupiny *Extempore*, který se konal dne 23. února 1979 v Praze.²⁷

Podle hudebního publicisty Josefa „Zuba“ Vlčka postavíme českou novou vlnu na třech domácích inspiračních proudech: „*Na folku (protože programově působil na okraji společnosti), na českém undergroundu (protože byl názorově nekom-*

²⁵DORUŽKA, Petr. Nová vlna. In: MATZNER, Antonín, POLEDŇÁK, Ivan, Wasserberger, Igor a kolektiv. *Encyklopedie jazzu a moderní populární hudby*. 2., doplněné vydání. Praha: Supraphon, 1983. str. 399.

²⁶OPEKAR, Aleš, VLČEK, Josef. *Excentrici v přízemí*. 1. vydání. Panton, 1989, str. 4-5. Impuls. ISBN 35-054-89.

²⁷OPEKAR, Aleš, VLČEK, Josef. *Excentrici v přízemí*. 1. vydání. Panton, 1989, str. 4-5. Impuls. ISBN 35-054-89.

promisní), a na české alternativní scéně 70.let (protože byla ve svých zvukových experimentech hudebně nejzajímavější).“²⁸

Čeští interpreti čerpají především z nahrávek anglo-americké nové vlny a punku, který je její součástí. Nahrávky se k nám dostávají na deskách. U nás je nová vlna specifická také vzhledem ke členům kapel. Interpreti se pouze intuitivně domnívali, jak by měla vypadat jejich celková vnější prezentace. Klipy kapel ze západu se k nám dostávaly velmi obtížně. Příznivci komunistického režimu by byli zásadně proti a navíc nebylo běžné, že by každá domácnost vlastnila svůj video přehrávač. Hráči si oblékali neobvyklé kostýmy a používali zajímavé rekvizity, celkový vzhled kapel byl velmi výstřední.²⁹

Většinou muzikantů chyběla instrumentální zdatnost, ale i bez výborné technické hry na nástroj dokázali zaujmout hudbou, která v sobě skrývala energii, nadsázku, parodii, ale také výtvarným pojetím a divadelním provedením. Stačí když dokáží složit jednoduchou, chytlavou píseň, která originálním textem vystihne jejich pocity z aktuálního společenského dění³⁰

Dalším znakem nové vlny je humor a komičnost. Kapely mají neotřelé, humorné názvy (Psí vojáci, Robot Emil, Na Máchově jezeře, Nahoru po schodišti dolů Band). Extravagance, vybočení z každodennosti a jednotvárné banality - právě to bylo charakteristické pro novou vlnu.

Objevují se jednoduché písničky s texty absurdními, recesistickými, ironickými nebo sarkastickými. Tyto písně se nelíbily členům komunistické strany, kteří velmi rychle zpozorněli. Jazz-rockové skladby tolerovali pouze pro velmi vysokou technickou úroveň hráčů, pro kvalitní zpracování skladeb a také pro minimum nebo i absenci zpívaného slova.³¹

Když nová vlna nastoupila na českou hudební scénu, začala vzbuzovat u pracovníků kulturních organizací a sdělovacích prostředků pochybnosti. Hudba se jevila jako neobvyklá, provokativně hlučná. Hudba měla stále více mladých fanoušků, kteří si mnohdy neodpustili vedlejší negativní, někdy až protispolečenské výtržnické projevy. Prostřednictvím rozvoje nové vlny se začaly objevovat podle stranických a státních orgánů ideologické problémy, na které bylo nutné reagovat v rovině zákonodárství, tudíž aktéři normalizačního režimu vydali opatření. Dokument se nazýval „Usnesení vlády ČSR o situaci v zábavné hudbě č. 63/1975“. V dokumentu je uvedena nepříznivá situace soudobé moderní hudby a je zmíněno několik důležitých opatření. Podle vlády ČSR došlo k prostupování záporných

²⁸HRABALIK, Petr. Česká nová vlna začátku 80. let [online]. [cit. 2016-11-17] Dostupné z: <http://www.ceska-televize.cz/specialy/bigbit/clanky/160-ceska-nova-vlna-zacatku-80-let>.

²⁹HRABALIK, Petr. Česká nová vlna začátku 80. let [online]. [cit. 2016-11-17] Dostupné z: <http://www.ceska-televize.cz/specialy/bigbit/clanky/160-ceska-nova-vlna-zacatku-80-let>.

³⁰HRABALIK, Petr. Česká nová vlna začátku 80. let [online]. [cit. 2016-11-17] Dostupné z: <http://www.ceska-televize.cz/specialy/bigbit/clanky/160-ceska-nova-vlna-zacatku-80-let>.

³¹HRABALIK, Petr. Česká nová vlna začátku 80. let [online]. [cit. 2016-11-17] Dostupné z: <http://www.ceska-televize.cz/specialy/bigbit/clanky/160-ceska-nova-vlna-zacatku-80-let>.

trendů anglosaského původu (vliv vysílače Luxemburg a dalších), poloprofesionální interpreti produkovali v masovém rozsahu ideově závadnou tvorbu, nedodržovala se elementární právní nařízení o veřejném vystupování, živelně se pořádaly přehlídky hudebních výkonů s protisocialistickou ideovou náplní a mnoho dalších bodů, na druhou stranu vládní orgány zasahují opatřeními jako například zrušení gramofonových společností (Discant), z gramofonové produkce byly vyřazeny nežádoucí tituly, začal se ověřovat text, který nesměl kritizovat tehdejší politický režim, obnovení evidence všech umělců této sféry a jejich rekvalifikace, která byla založena na individuálním hodnocení.³² Státní bezpečnost založila oddělení zaobírající se pouze rockem, systém ohlašovatelů a pozorovatelů mimořádně schválených koncertů, každá kapela měla svou papírovou dokumentaci, v níž byly založeny spisy o koncertech. Soubory se rozlišovaly podle označení, které měly přiřazeno. Kapely byly označeny jako zájmově umělecká činnost (ZUČ) nebo lidoví hudebníci (LH). Pod ZUČ patřili amatéři, kterých bylo nejvíce, a neměli nárok na nic (např. Psí vojáci, Žlutý pes). LH podstupovali přehrávky (např. na nich museli zahrát Jasnou zprávu od kapely Olympic). Dostávali zapláceno podle kvalifikačních tříd (většinou 14 Kčs na hodinu). Dále byly zavedeny pojmy – zřizovatel, pořadatel a povolovací řízení. Zřizovatelem byla společenská, politická nebo kulturní organizace, která měla své vlastní razítko a číslo účtu v bance. Být zřizovatelem znamenalo něco jako v dnešní době být manažer skupiny. Pořadatel si musel od zřizovatele opatřit dokumentaci kapely, do které patřil playlist včetně textů, který kapela při vystoupení musela dodržet. Pořadatel zpětně vystavil zřizovateli hodnotící zprávu z koncertu. Povolovací řízení vydávalo potřebné razítko k povolení kapely.³³

V komunistickém týdeníku Tribuna (č. 12/1983) vyšel článek „Nová vlna se starým obsahem“. Dodnes je záhadou, kdo je autorem článku. Jméno Jan Krýzl, údajný autor článku, je pouze fiktivní. Tehdejší redaktor Tribuny ještě po deseti letech prohlásil, že jméno pravého autora je stále redakčním tajemstvím. V důsledku článku došlo k zákazu několika punk rockových a novovlnných skupin (bez jakéhokoliv zájmu co a jak hráli), k sesazení agenturních pracovníků, zřizovatelů a vedoucích klubů SSM. Dále se v Tribuně (16. 2. 1983) objevila úvaha obyčejné ženy, Judy Grossmannové, která si stěžovala na novovlnné kapely (především na Pražský výběr). Její úvaha měla představovat totožný názor lidu a nepřímo řečené výtky byly určeny Pražskému kulturnímu středisku a zřizovací agentuře, protože podle ní pochybily. Ukřivdění hudebníci začali na takové články reagovat ostrou kritikou (například Josef Vlček se pustil se svou polemikou Rock na levém křídle do ostré kritiky, která byla směřována vymyšlenému Janu

³²MATZNER, Antonín, POLEDŇÁK, Ivan, Wasserberger, Igor a kolektiv. Encyklopedie jazzu a moderní populární hudby. 2., doplněné vydání. Praha: Supraphon, 1983. str. 269-274.

³³LINDAUR, Vojtěch, KONRÁD, Ondřej. Bigbít. Praha: Plus, 2010. str. 155-161.

Krýzlovi).³⁴

Varováním pro ostatní soubory bylo zakázání Pražského výběru a dalších kapel, členové skupin si uvědomovali, že kritizování chyb společnosti pomocí nepochopitelné legrace není pro přežití souboru zrovna nejjistější.³⁵

³⁴LINDAUR, Vojtěch, Konrád, Ondřej. Bigbít. Praha: Plus, 2010. str. 155-158.

³⁵OPEKAR, Aleš, VLČEK, Josef. Excentrici v přízemí. 1. vydání. Panton, 1989, s. 38-50. Impuls. ISBN 35-054-89.

3 Klaudius Kryšpín a jeho hudební působení ve významných rockových skupinách

3.1 Hudební žánry

Klaudius Kryšpín během své hudební kariéry vystřídal několik hudebních žánrů. Dokonce natočil desky v popovém stylu, se kterými se nechlubí. Jen výjimečně hrál hudební styl, který ho nebavil. Když byl zakázaný Pražský výběr, natočil kolem roku 1980 několik desek s popovými zpěváky (např. s Petrou Janů, Marcelou Holanovou) a kapelami (např. Žlutý pes).

V Austrálii se nejvíce cítil potupně s kapelou Elvis Presley revival, se kterou hráli převzaté skladby od Elvise Presleyho a hrál s ní přibližně půl roku. Klaudius Kryšpín závodil na motokárách, což byl příliš drahý koníček, na který potřeboval peníze. Hrát s touto kapelou byla velmi výnosná práce. Hráli koncerty například k otevření nového kasina a další podobné akce. Kryšpínovi vadil hlavně oblek, ve kterém musel vystupovat. Hudba pro něj nebyla až tak nezáživná. Elvis Presley měl podle Kryšpína výborného bubeníka, jako jeden z prvních začal hrát na dva basové bubny, a v jeho hře na bicí nalezneme rockové prvky, které pro Klaudia Kryšpína nebyly tak jednotvarné. Především nesnášel kostýmek, oranžovou košili s pozlátky, kterou si na sebe musel oblékat. Hrála s ním ještě Vendula Kašpárková, kytarista z Bloodstone a další dva nejmenovaní muzikanti.

Nejvíce ho vždycky bavil hrát progressive fusion, protože je velmi složitý, ale baví ho hrát i hard rock a metal (například Dream Theater). Jeho nejoblíbenější takt je sedmiosminový, jenž cítí úplně stejně jako čtyřčtvrtkový takt, a při hře si nemusí vůbec počítat, aby se v taktu neztratil, cítí ho přirozeně.³⁶

3.2 Pražský výběr

Začátky této jazz rockové kapely se rodí na jaře 1974, kdy se Milan Svoboda, jazzový pianista, dirigent a skladatel, setkává s mladými instrumentalisty za účelem zrealizování svého dlouholetého snu, a to big bandu. Hudebníci, kteří se sešli v Pražském big bandu, se velmi dobře znali z konzervatoře a rozuměli si. Roku 1975 na podzim poprvé celý big band vystoupil na Slánských jazzových dnech pod vedením Michaela Kocába (klávesové nástroje). Dále hrál Zdeněk Fišer (kytara), Jiří Niederle (saxofon), Ondřej Soukup (kontrabas) a Jan Žižka (bicí). V této sestavě kapela hraje až do roku 1978, kdy pozastavuje svou činnost.

³⁶KRYŠPÍN, Klaudius. Osobní rozhovor – 21. 3. 2016.

Kocáb v době pozastavení kapely obměnil členy, s kterými se dočkal mnohem většího úspěchu. Jiří Hrubeš seděl za bicími, Jiří Tomek vystupoval jako hráč na bonga a příležitostný zpěvák, Michal Pavlíček, hrál na kytaru a také poznává, že jazz rock již neoslovuje tolik lidí, a proto nemají velkou odezvu. Přehodnotili hudbu a pustili se do big beatu. Usilovně zkoušeli, ale nebylo to jednoduché. Výsledek byl moc jazzový anebo hardrockový. Oslovili je zahraniční kapely typu Talking Heads, Pere Ubu a mnoho dalších, které měly velký vliv na nové tvarování stylu.

Odešel Jiří Tomek, který doplňoval Hrubeše, a Ondřej Soukup, jenž dává přednost doprovázení Karla Gotta. Soukupa nahrazuje bujný baskytarista Vilém Čok. V tomto novém seskupení vystupuje Pražský výběr na podzim roku 1980 v pražské Redutě. Brzy se stává představitelem nové vlny.

Český komunistický svaz hodnotil kapelu jako soubor, který šíří brak. Skalní příznivci nové vlny soubor chápou zase jako podvodníky, protože se domnívali, že jsou to státem zaplacení rockeři a pouze využili novou vlnu z hlediska módního vzhledu a egoistického projevu. Rok 1983 přináší skupině zákaz dále vystupovat. Kapela se o to víc stává známější a populárnější. Má daleko větší vliv.³⁷

Když nekonzertující skupinu opustil Jiří Hrubeš, začala sháňka po novém bubeníkovi. Pavlíček řekl:

„Zjistili jsme, že v Praze hraje amatérská skupina, která dokonale kopíruje naše písničky. Líbil se nám hlavně bubeník Klaus Kryšpín. Je samouk, velkej vzor měl právě v Jirkovi Hrubešovi. Překvapilo nás, že plejbeckový pasáže z nahrávky zahrál živě. Takže jsme ho jako člověka znalého našeho staršího repertoáru využili.“³⁸

Michael Kocáb se dozvěděl o koncertování kapely Ropotámo, která velmi dobře napodobovala Pražský výběr, a navštívil jejich koncert. Velice ho zaujal právě talentovaný bubeník, chodil nadšený sálem a dotazoval se, zda někdo zná Kryšpína. Takto se dostal až k jeho matce, jež byla na koncertě také a poskytla mu jeho telefonní číslo. Členové kapely se po nějaké době ozvali Kryšpínovi a pozvali ho do studia, shodou náhod to bylo asi dva dny před jeho osmnáctými narozeninami, proto tomu zpočátku nevěřil a myslel si, že si z něj někdo udělal legraci. Hned jak přišel do studia, uviděl Kocába, Čoka a Pavlíčka, jen bubeníka Hrubeše nikde nepostřehl, v té době totiž vůbec netušil, že emigroval. A tak měla kapela, u které se schylovalo k znovuobnovení své činnosti, nového člena hrajícího na bubny.

Od roku 1986 po třech letech stagnace soubor vytvořil svou novou činnost pod názvem Výběr. Kapela mohla znova koncertovat, došlo k celkovému uvol-

³⁷OPEKAR, Aleš, VLČEK, Josef. Excentrici v přizemí. 1. vydání. Panton, 1989, s. 183-185. Impuls. ISBN 35-054-89.

³⁸OPEKAR, Aleš, VLČEK, Josef. Excentrici v přizemí. 1. vydání. Panton, 1989, s. 191. Impuls. ISBN 35-054-89.

nění režimu v Sovětském svazu, a hráči usilovali o to, aby si udrželi své jméno, které si od začátku svého působení vydobyli. Ve velkých městech se konaly opět velké festivaly a koncerty a bylo umožněno vystoupit i dřívějším nedovoleným souborům.³⁹

Kryšpín usiloval o to, aby se do skupiny začlenil co nejlépe. Melodie a texty písní velmi dobře znal, dokonce i uměl, protože je s jeho dřívější kapelou hrál každý týden dva a půl roku. Cítil se v kapele jistě. Teď šlo hlavně o souhru s dalšími členy kapely.⁴⁰

První počín Výběru po zákazu byla hudba k filmu pro děti „Hledám dům holubí“. První veřejná hudební produkce Výběru se konala po uvolnění politického systému v Brně 14. října 1986, kde se soubor objevil prvně v nové konfiguraci. Tzn. Klaudius Kryšpín (bicí souprava), Vilém Čok (basová kytara a zpěv), Michal Pavlíček (elektrická kytara a zpěv) a Michael Kocáb (klávesové nástroje a zpěv).

Klaudius Kryšpín absolvoval řadu koncertů s Výběrem, na jeden z prvních má dokonce zajímavé vzpomínky. Koncert se uskutečnil ve Vinohradském divadle, v ulicích se tvořily zástupy lidí, jimiž se proplétali policisté se psy a s vodními děly, tudíž bylo zřejmé, že si političtí příslušníci nepřáli šíření a rozvíjení „novovlnných“ kapel. Druhý den byla tato situace zachycena v novinách.

Výběr byl zřizován Pražským kulturním střediskem a jako každý hudební soubor, který chtěl veřejně vystupovat a brát určitý honorář, musel také absolvovat přehrávky. Hráči se domnívali, že komise má dvojznačné názory. Nejráději by kapelu nepovolovali, ale zároveň věděli, že když byl zakázán Pražský výběr, nastal veliký úpadek v české hudební scéně, protože patřil k jedné z nejoblíbenějších kapel. Také si byli vědomi toho, že tato kapela a další podobné zakázané skupiny byly velmi oblíbené a dokázaly naplnit plné sály lidmi, ale po jejich zákazu byl zaznamenán velký úpadek posluchačů a sály byly skoro prázdné. Komise si představovala tvorbu hudby a textů podle svých představ, neměla žádným způsobem zasahovat do politickoideového obsahu, ale členové souboru byli svébytnými osobnostmi a chtěli produkovat vlastní tvorbu podle svých představ bez omezení.

V Pražském výběru tvořil texty František „Ringo“ Čech, ale ve Výběru si tvořili texty sami. Kapela neustále čelila nějakému kontrolování, musela posílat texty písní a harmonogram koncertů organizátorům akcí a následně bylo kontrolováno to, jestli kapela vystupovala tak, jak bylo domluveno a jak vystoupila na přehrávkách. Pokud se na koncertě přihodilo něco nežádoucího, organizátoři měli důkaz, že se tak stalo z vůle kapely, která nesplnila jejich požadavky. Členové souboru to vymysleli tak, že texty písní sepsali a poslali ke zkontrolování, ale na koncertě

³⁹PILÁT, Tomáš. Klaudius Kryšpín: chtěl jsem mezi klokany [online]. [cit. 2017-03-06]. Dostupné z: <http://www.-aviso.cz/archiv/vyber.htm>.

⁴⁰STRNAD, Radek, 2007. Klaudius Kryšpín: Pražský výběr je teď jedna rodina [online]. [cit. 2016-11-17]. Dostupné z: <http://www.denik.cz/hudba/klaudius-kryspin-prazsky-vyber-je-ted-jedna-rodina-20121107-89r3.html>.

si stejně zpívali, co chtěli.⁴¹

Rok 1987 přinesl pražské kapele velikou žádanost a úspěch na české rockové scéně. Výběr byl mezi lidmi velice oblíbený, mnohdy se o něm psalo v novinách, v hudebních časopisech, mluvilo se o něm v rozhlase a o něco méně se prezentoval i v televizi. Na nějaký čas ho zpomalil Vilém Čok, který si přežezal na ruce nervy a šlachy skleněnou tabulí při jednom z jeho mnoha psychických problémů. Okamžitě se roznesla fáma, že baskytarista z Výběru chtěl spáchat sebevraždu. Naštěstí se brzy uzdravil a Výběr mohl pokračovat v hudební činnosti. Začal nahrávat svou další desku, která vyšla roku 1988 a nesla název Výběr. Tato deska byla novátorská. Její obsah kapela prolínala s dávnými osvědčenými a oblíbenými slágyry. Samozřejmě se ukázal obrovský rozdíl mezi starými a novými písněmi. Skladby z roku 1986 byly specializovány především na uměleckou formu nové vlny, kdežto skladby z roku 1980 v sobě vykazovaly klasické prvky nové vlny jako například bezprostřednost. Členové během let skládali i jiné typy hudby, tudíž vyžívali, zdokonalovali se, a to vše se také promítlo do nové tvorby. Českému posluchači v nových skladbách něco nepopsatelného chybělo, ale znovuobnovená činnost kapely přebila veškeré dojmy pochybností z nového repertoáru. Novou produkci z desky Výběr Michael Kocáb zdůvodnil v Mladém světě (1988) tak, že nechtěl, aby Výběr totožně pokračoval v tvorbě Pražského výběru počátkem 80. let a že tímto směrem cesta nevede, musel by tak žít ve svém vlastním stínu.⁴²

Politická situace byla stále uvolněnější, proto se na trh dostala i deska skupiny Straka v hrsti, která byla natočena roku 1982.

Později se ve Výběru začaly objevovat rozepře mezi členy, vytýkali si své jiné činnosti, například to, že Pavlíček založil další projekt, který nazval Stromboli, ve kterém hrál na bicí i Kryšpín. Dále se pustil do jevištní hudby k představení Laterny Magiky a také se pokusil o hudbu k filmové tvorbě. Michael Kocáb zase pracoval na své desce, která se jmenovala Povídali, že mu hráli, společně s Pavlíčkem nahrávali skladby pro jejich společné album, dále napsal hudbu k filmu, spojil se duem Hapka – Horáček a zabýval se také scénickou hudbou rovněž pro Laternu Magiku a mnoho dalších projektů nejen u nás, ale i v Evropě. Na tuto nepříznivou situaci v kapele zareagoval Vilém Čok tak, že začal shánět hudebníky do svého nového projektu Nová růže. Tušil, že Výběr už nefunguje jako rocková kapela, ale jen jako organizace, která bude pouze vydávat nová alba a odehraje nepřilíš koncertů. Výběr se začal pomalu rozpadat, tomu napomohl i Klaudius Kryšpín, který v polovině roku 1988 odcestoval se svou přítelkyní Vendulou Kašpárkovou, klávesistkou ve Stromboli, do Austrálie. Výběr

⁴¹PILÁT, Tomáš. Klaudius Kryšpín: chtěl jsem mezi klokany [online]. [cit. 2017-03-07]. Dostupné z <http://www.aviso.cz/archiv/vyber.htm>.

⁴²HRABALIK, Petr. Česká nová vlna začátku 80. let [online]. [cit. 2017-03-08]. Dostupné z: <http://www.ceska-televize.cz/specialy/bigbit/clanky/160-ceska-nova-vlna-zacatku-80-let/>.

měl ještě rozjednanou jednu sérii vystoupení, které měly zároveň posílit nynější natáčející film o kapele, jenž dostal poté název Pražákům, těm je tu hej. Bylo nutné za Kryšpína sehnat náhradu, kterou se stal David Koller, bubeník z kapely Lucie. Miloš „Dodo“ Doležal⁴³ se ujal funkce druhé kytary.⁴⁴

Během devadesátých let se kapela sešla párkrát a koncertovala pod původním jménem Pražský výběr, nahrála nové album a zase se členové souboru rozešli. Až rok 2000 přinesl částečnou obnovu Pražského výběru. Oficiálně se soubor měl navrátit roku 2006 a natočit novou desku. Jenomže se sešli jen dva členové, a to Michael Kocáb a Klaudius Kryšpín. Kocáb, aniž by se zmínil dalším dvěma členům, pozval na natáčení nového alba kytaristu Glenu Proudfoota⁴⁵ Michal Pavlíček se na nějaký čas chtěl věnovat spíše své sólové kariéře a filmové hudbě. Michael Kocáb svůj čin odůvodnil tím, že už je nebavilo stále čekat na spoluhráče, ale samozřejmě s nimi stále počítají. Tento akt rozpoutal další neshody mezi Kocábem a Pavlíčkem, na jeho stranu se přidal ještě Vilém Čok, a kapela se rozpadla.

Michael Kocáb se nenechal ničím odradit a se svým zápallem do hry pokračoval dále, a tak založil kapelu, která nesla jméno „Pražský výběr II“. Společně s Klaudiem Kryšpínem, Glennem Proudfootem, hráčem na basovou kytaru Richardem Scheuflerem a se zpěvačkou Zlatou Emily Kinskou natočili roku 2006 album Výmáčené rockové palice a hráli po celé České republice. Tvorba kapely pokračovala v původním hudebním stylu Pražského výběru a navíc připojili moderní prvky. Toto album mělo více negativních ohlasů než kladných. Kapela ukončila svou produkci roku 2009.⁴⁶

Roku 2012 se nečekaně sešli všichni původní členové Pražského výběru a domluvili se, že udělají velké turné, které se konalo hned na podzim 9. listopadu v pražské Tipsport Aréně. Repertoár večera byl jasně daný dopředu. Muzikanti odehráli dvouhodinový koncert, přičemž vybrali k zahrání dvě desky, a to legendární album Straka v hrsti a Výběr. Písně prezentovali ve stejném pořadí jako na deskách. První polovinu odehrál na bicí Jiří Hrubeš a písně z druhého alba bubnoval Klaudius Kryšpín, který nastoupil v druhé polovině koncertu. Při své výměně se bubeníci postarali o dlouhá sóla. Rozdíl v technice hry obou bubeníků byl velmi značný. Poté, co Klaudius Kryšpín usedl za bicí soupravu se dvěma basovými bubny, se značně obměnil celkový zvuk celé kapely. Skupina

⁴³Miloš „Dodo“ Doležal je český kytarista, především metalový, producent, zpěvák a skladatel. Působil se skupinou Vitacit. Vlastní nahrávací studio v Žirovnici, které se jmenuje Hacienda (Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Milo%C5%A1_Dodo_Dole%C5%BEal).

⁴⁴HRABALIK, Petr. Česká nová vlna začátku 80. let [online]. [cit. 2017-03-08]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/specialy/bigbit/clanky/160-ceska-nova-vlna-zacatku-80-let/>.

⁴⁵Glenn Proudfoot je australský kytarista, známý Klaudia Kryšpína, který ho kontaktoval, aby přiletěl do Prahy a nahrál album s Michaelem Kocábem.

⁴⁶PROS, Marek, SVOBODA, Marek. Artur Ropotámo se vrací. Pražský výběr vyjíždí [online]. [cit. 2017-03-08]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/hudba/artur-ropotamo-se-vraci-prazsky-vyber-vyjazdi/r-7i:article:762799/>.

měla více basový a daleko hutnější zvuk. Pozitivní ohodnocení dostali od publika bývalí členové bubeník Jiří Tomek, který na scéně tančil, zpíval a hrál, a Ondřej Soukup, jenž vystoupil ve slavné masce Artur Ropotámo, která se stala typickou pro Michaela Kocába. Dále jejich turné pokračovalo návštěvou Ostravy, Brna a Pardubic.⁴⁷

Největší koncert ve své čtyřicetileté historii pořádal Pražský výběr 7. prosince 2016 v pražské O2 aréně. Na scéně se vystřídalo několik hostů, dokonce i „Český symfonický národní orchestr“, který dirigoval Američan Steven Mercurio. Koncert trval přibližně tři hodiny a byl rozdělen na třetiny. Natěšené publikum ocenilo hlavně prostřední část, ve které vystoupil již očekávaný kompletní Pražský výběr. V mnoha recenzích se diskutuje o tom, zdali kapela nepřehnal množství pozvaných hostů, kteří byli pro většinu fanoušků úplně nadbytečnými. O závěr koncertu se postarala opět kapela, tentokrát doprovázená v některých písničkách Českým národním symfonickým orchestrem. Fanoušky mohlo zaujmout i monumentální pódium s rampou až do jedné třetiny arény, obrovský Ropotámo s roztaženými rukama u stropu nebo čtyři velké obrazovky. Členové kapely sdělili, že to byl poslední takto velkolepý koncert Pražského výběru.⁴⁸

3.2.1 Diskografie

„Žízeň“

První gramofonovou desku skupina nahrála roku 1978 v pražském Smetanově divadle. Vydána byla až o rok později nakladatelstvím Panton. Na tvorbě desky se podíleli hlavní členové souboru, a to byl Michael Kocáb, Vratislav Placheta, Ondřej Soukup, Jiří Tomek, Zdeněk Fišer, Jiří Niederle, Ladislav Malina, Martin Koubek a hosté (Z. Šedivý, Z. Zahálka, B. Mikolášek ad.).

Deska byla orientována na jazzrockový styl hudby, ničím nevynikají klávesy a basová kytara. Zbylé nástroje excelují svou melodií především v úsečných sólech. Při nahrávání se sešlo šestnáct muzikantů, kteří zahráli na různé nástroje, například na trubku, saxofon, trombon, harmoniku. I přesto se soubor vyhnul orchestrovému zvuku, který by se při tak velkém počtu hráčů dal očekávat.

Album zahrnovalo pouze čtyři skladby: *Mystérium*, *Jsem z toho jelen*, *Čerpadlo* a *Metamorfózy*. První i čtvrtá má několik dílů a sám Kocáb, který všechny písně zkomponoval, je prohlásil suitami.⁴⁹

⁴⁷VEDRAL, Honza. Recenze: Pražský výběr se vrátil efektně. A přišel i Soukup [online]. [cit. 2017-03-09]. Dostupné z: http://kultura.zpravy.idnes.cz/koncert-prazskeho-vyberu-v-tipsport-arene-f2k-/hudba.aspx?c=A121109_225456_hudba_ert.

⁴⁸HNÁTEK, Václav. Recenze: Pražský výběr pořádal bizarní mix rockové show s kabaretem [online]. [cit. 2017-03-19]. Dostupné z: http://kultura.zpravy.idnes.cz/recenze-prazsky-vyber-er-last-or-forever-fpj-/hudba.aspx?c=A161208_031913_hudba_vha.

⁴⁹MATZNER, Antonín, POLEDŇÁK, Ivan, WASSERBERGER, Igor, a kolektiv. Encyklopedie jazzu a moderní populární hudby III, Část jmenná, Československá scéna – osobnosti a soubory. Praha: Polygrafia, 1990. str.

„Straka v hrsti“ („Pražský výběr“)

Další deska byla natočena roku 1982, na které se podílelo už daleko komornější seskupení členů (Michael Kocáb, Michal Pavlíček, Jiří Hrubeš, Vilém Čok). Skupina měla zákaz od roku 1983 koncertovat, tudíž nesmělo vyjít ani nové album, které bylo oficiálně vydáno až o šest let později. Mezi lidmi se šířilo pouze přenosem kazetových kopií.

Specifické rysy Straky v hrsti jsou agresivní rock a inspirace punkrockovým zpěvem. Oproti punkové hudební jednoduchosti se kapela zabývala tvořením velice komplikované muzikální konstrukce, kterou lze vytvořit především prostřednictvím originality a technické zdatnosti hráčů. Čtyřdobý takt je typický pro jejich písně, v taktu se nachází nekonečně mnoho melodických i harmonických zajímavě seřazených myšlenek. Pulsující, přesnou, pevnou, pravidelnou rytmikou, o kterou se zasloužila hlavně basová kytara a bicí, se nese zvuk kytarových riffů. Hudba náleží Kocábovi s Pavlíčkem, o texty se postaral František „Ringo“ Čech. Texty vynikají svou dvojnásobností a hlavně jim jde o kritizování společenského života v Československu. Vilém Čok přinesl do kapely svůj hudební experiment, a to píseň Na Václavském Václaváku. Pro jednotlivé skladby je typická obvyklá délka rockových písní a Kocáb se postaral o mimořádný pěvecký projev. V textech si povšimneme přeludových, strašidelných, ale i skutečných námětů, které jsou použity výstředně, vtipně a dráždivě, což je příznačné pro novou vlnu.⁵⁰

Deska obsahuje skladby Hrabě X, Na Václavském Václaváku, Straka v Hrsti a Pražákům je hej, jež reaguje na moderní situaci velkoměsta. Dále obsahuje písně Můj koníček, Bangabasava, Zubatá, Tango, Ropotámo, Nádraží a S. O. S., která sarkasticky naráží na Soukupovo opuštění skupiny a varuje před mocí peněz. Dále píseň Proč jen já, jež poukazuje na generační konflikt.

Název alba byl zvolen inspirací podle stejnojmenného filmu od Juraje Herze, který byl natáčen ve stejné době jako deska. Hudbu k němu zkomponoval Kocáb a Pavlíček. Tento film na sebe upoutal velikou pozornost a byl okamžitě zakázán. O kapelu se o to víc začala zajímat veřejná bezpečnost. Album vycházelo mnohokrát v opětovném vydání, naposledy vyšlo roku 2012.⁵¹

„Výběr“

Tato deska byla vydána roku 1988 a pojmenovali ji stejnojmenně jako název kapely. Po zakázání se kapela přejmenovala na Výběr, aby mohla oficiálně vystu-

438.

⁵⁰MATZNER, Antonín, POLEDŇÁK, Ivan, WASSERBERGER, Igor, a kolektiv. Encyklopedie jazzu a moderní populární hudby III, Část jmenná, Československá scéna – osobnosti a soubory. Praha: Polygrafia, 1990. str. 438.

⁵¹MATZNER, Antonín, POLEDŇÁK, Ivan, WASSERBERGER, Igor, a kolektiv. Encyklopedie jazzu a moderní populární hudby III, Část jmenná, Československá scéna – osobnosti a soubory. Praha: Polygrafia, 1990. str. 438.

povat. Hudebníci se snažili navázat na staré skladby Pražského výběru a uspokojit tak své fanoušky, ale tento plán se podařil naplnit jen zčásti, protože se k nám šířily moderní hudební styly z ciziny (např. heavy-metal, reggae), které samozřejmě působily na muzikanty a ovlivnily tak jejich novou tvorbu, mimoto se za tu dobu všichni technicky zdokonalili, prostřednictvím cvičení v dalších projektech. Skupina si zachovávala své dvojsmyslné texty, které stále upozorňovaly na mínusy ve společnosti. Desku nahrálo stejné seskupení hráčů, až na bubeníka Jiřího Hruše, kterého vystřídal Klaudius Kryšpín.

Na albu jsou nahrány písně Tatrman, metalově rychlá, úderná skladba, ve které Kocáb zpívá a Čok ho doplňuje svými výkřiky. Dále hardrocková píseň Člověk bez talentu, jež je o člověku, který si za peníze může koupit všechno, dokonce i lásku, ale talent si za ně nekoupí. Rytmicky neobvyklá je píseň Papíry straší. Píseň Sbal si to svý ráno, význačná svou metalovou úderností. Odlehčená a nezbedná píseň Hrály dudy. Naopak Smolař, působí pochmurnou atmosférou a spletitější kompozicí, má netradičně pojatý úvod s mnoha výkřiky. Netradiční krátké úseky kláves nese skladba Tyhle řeči znám, která se po úvodu dostává do hybnějšího tempa. Skladba Chvastoun je zajímavá svým závěrem, ve kterém Kocáb vede svou napůl pomatenou samomluvu o tom, jak hráli na cimbály, a psychedelicky⁵² zaměřený Snaživec, který kam šlápl, tam sto let nerostla tráva.⁵³

Zajímavost tohoto alba je, že se využil elektrický zvuk bicích místo akustických. Klaudius Kryšpín dodnes vzpomíná na to, jak přesvědčoval další členy kapely, aby bubny v nahrávkách byly akustické.⁵⁴

„Běr“

V osmdesátých letech měla kapela zásadní význam, v následujících letech role skupiny slábla. Každý z členů se věnoval svému soukromému projektu a Klaudius Kryšpín žil v té době v Austrálii, kde hrál s kapelou Bloodstone. Až polovina devadesátých let přinesla opětovné koncertování Pražského výběru a také novou desku Běr, která byla vydána koncem roku 1987.

Na desce je nahráno následujících dvanáct písní. Tož vem to ďas, jenž má zvláštní anglický text, který nedává úplný smysl, a místy se objevují prudké metalové bicí. Melem nemelem, všechno semelem, Venda s Vandou, Aeroplán, Ženatej, Joker, Tajtrló, Ách jó, jak já jsem línej, která svým zdlouhavým tempem

⁵² Psychedelický rock je hudební styl, který vznikl v 60. letech 20. století. Je inspirovaný nebo pokoušející se napodobit mysl měnící zážitky z drog. Jeho charakteristické rysy jsou modální melodie, ezoterické texty často popisující sny, vize nebo halucinace, dlouhé skladby a dlouhá instrumentální sóla a elektronické efekty jako například zkreslení, umělý dozvuk, zpoždění nebo fázová modulace.

⁵³ OLIVA, Ladislav. Pražský výběr – Výběr [online]. [cit. 2017-03-17]. Dostupné z: <http://retro.abyssszine.com/recenze/2012110023-prazsky-vyber-vyber>.

⁵⁴ STRNAD, Radek, 2007. Klaudius Kryšpín: Pražský výběr je teď jedna rodina [online]. [cit. 2016-11-17]. Dostupné z: <http://www.denik.cz/hudba/klaudius-kryspin-prazsky-vyber-je-ted-jedna-rodina-20121107-89r3.html>.

působí unaveně a líně. Stín, plouživá píseň s volnějším rytmičkými bubny s vyčnívajícími rychlými přechody, která přechází do gradovaných pasáží. Mobilizace – debilizace je nadčasová píseň, která začíná výraznými kytarovými sóly a bubny, melodičtější Magdalena a Nekonečnej mejdan.

O texty se postaral opět Kocáb s Pavlíčkem a navíc i další textař Vlastimil Třešňák. Změnou na této desce byl úbytek kláves, Čok přispívá více svým zpěvem, ale se svou basovou kytarou je spíše zastrčený a daleko větší prostor dostává host Marek Minárik. Deska zůstala nedocenená a nikdy nedosáhla takových úspěchů jako předešlé alba kapely. Neznamena to však, že by nenesla ukázkový kompoziční a instrumentální přístup, ba naopak bouří hudebními i textovými nápady.⁵⁵

3.3 Stromboli

Rockovou skupinu založil Michal Pavlíček na jaře roku 1985. Vznikla za účelem jednorázového vystoupení na festivalu Jazz Praha. Původně se skupina skládala ze tří členů – Michal Pavlíček (kytara), Vladimír „Guma“ Kulhánek (basová kytara) a Klaudius Kryšpín (bicí). Soubor úspěšně koncertoval a rozšířil se navíc o Vendulu Kašpárkovou (syntezátor) a Báru Basikovou (zpěv), která se společně se souborem proslavila. Pravidelným hostujícím členem se stal Vilém Čok. Kulhánek byl později nahrazen Jiřím Veselým.

Za poměrně krátkou dobu kapela vystoupala na vrchol popularity a stala se tak jedním nejoblíbenějším souborem české rockové scény osmdesátých let.

V první fázi se Michal Pavlíček urputně vyhýbal vlivům jazzrockového splynutí, jenž na jeho hru mělo vliv koncem sedmdesátých let. Zanedlouho se v jeho hraní a produkci prosadily elementy amerického pomp rocku⁵⁶ a anglického black metalu.⁵⁷ Tyto prvky spojil dohromady se svou zběhlostí z předešlé praxe do svébytné formace a vznikl tak nový posluchačsky velmi přístupný útvar, který se podobá typickému heavy metalu, jenž přesahuje muzikantským nadhledem. U Stromboli je typický oslňující zvuk, scatové⁵⁸ části ženského zpěvu a gradace napětí v protáhlých instrumentálních pasážích. Celá kapela v nás proto zanechává zvláštní dojem.⁵⁹

⁵⁵OLIVA, Ladislav. Pražský výběr – Běr [online]. [cit. 2017-03-17]. Dostupné z: <http://retro.abyssszine.com/-recenze/2013050014-prazsky-vyber-ber>.

⁵⁶Pomp rock je hudební směr s často velmi nevýraznými stylovými hranicemi. Jednoznačně vyrůstá z hard rocku, ale je v něm daleko větší preference vlivu klasické hudby (i včetně instrumentace).

⁵⁷Black metal je hudební styl, subkultura metalu, která vznikla v polovině 80. let 20. století. I když mnoho kapel používá ve svých textech satanismus jako téma, jde spíše o metaforické vyjádření, které pramení z nenávisti vůči náboženstvím, církvím a jiným, z jejich pohledu, pochybným hodnotám.

⁵⁸Scat je způsob jazzového zpěvu používající místo srozumitelného textu slabiky. Jedná se o vokální improvizaci přibližující se hudebním nástrojům. Mezi mistrovské šířitele patřili Louis Armstrong a Ella Fitzgerald.

⁵⁹MATZNER, Antonín, POLEDŇÁK, Ivan, WASSERBERGER, Igor, a kolektiv. Encyklopedie jazzu a moderní populární hudby III, Část jmenná, Československá scéna – osobnosti a soubory. Praha: Polygrafia, 1990. str.511.

3.3.1 Diskografie

„Stromboli“

V červnu 1987 vyšlo dvojalbum, ve kterém je rekapitulovaný celkový dvouletý vývoj kapely. Na desce je zahrnuto sedm skladeb z prvního veřejného koncertu v Lucerně a dalších devět, které jsou nahrány hráči ve studiu. Na první desce jsou písně z živého koncertu, a to Aladin, Bez názvu, Rychloběžka, Stromboli, Já ti dávám, dávám, Třesky blesky, Bezejmenná. Na druhém albu jsou studiové nahrávky Carmen, Villa Ada, Veliké Lalulá, Košilela, Houpací židle na opuštěné terase, Ivanhoe, Na koni, Kvůli ní a Ó hory, ó hory. Poslední skladba se dá považovat za nejúspěšnější kompozici, rozmisťuje výrazný motiv kytary a v refrénu se nese hromadný zpěv připomínající chorál. Třetí strana se určuje za nejlepší vrchol jejich tvorby, například Bára Basiková v písni Villa Ada předvádí svou hlasovou dokonalost, dále lze za vzácnost považovat zhudebnění Morgensternových veršů (Bezejmenná, Veliké Lalulá, Košilela, Houpací židle na opuštěné terase, Dvě láhve) nebo vynikající Pavlíčkův zpěv ve Veliké Lalulá. Čtvrtá strana zní lehce jako Pražský výběr, to jistě zapříčinil Vilém Čok, jenž také přispěl svou tvořivostí, a Michael Kocáb, který se také v jedné nahrávce objevil.⁶⁰

„Shutdown“

Album vyšlo roku 1989 a bylo nazpíváno v angličtině. Hudbu složil Michal Pavlíček, o texty se postarali Martin Němec, Michael Žantovský, Michal Horáček a Ondřej Hejma. Klaudia Kryšpína a Vendulu Kašpárkovou museli kvůli jejich emigraci vystřídat Jan Seidl (bubeník) a Roman Dragoun (klávesista). Desku pomáhali natočit i hosté jako například Miroslav Vitouš (kontrabasista), Zdeněk Zdeněk (klávesista), Marcela Březinová a Lešek Semelka (sboristé). Písně Around the Fires a Sandonorico byly vydány i v češtině. Na albu je nahráno devět skladeb a to Abacus (Počítadlo), Labyrinth (Labyrint), Scanners (Duchové), Around The Fires (Okolo ohňů), Why (Proč), Sandonorico (Sandonoriko), Back In The Castle (Zpátky v tom zámku), Shutdown (Vypnout), Picturesque Bells (Pitoreskní zvony).

Roku 2001 vyšlo dvojalbum Stromboli Shutdown & Stromboli In Quartet. Na první desce jsou stejné skladby jako na desce Shutdown, vyšla totiž v jeho reedici a je obohacena o dvě české písně, na druhé desce hraje smyčcové kvarteto Epoque Quartet několik skladeb kapely.⁶¹

⁶⁰OLIVA, Ladislav. STROMBOLI – Stromboli [online]. [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: <http://retro-abysszine.com/recenze/2012060012-stromboli-stromboli/>.

⁶¹OLIVA, Ladislav. STROMBOLI – Shutdown [online]. [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: <http://retro.abysszine.com/recenze/2013050010-stromboli-shutdown/>.

„Fiat Lux“

Album bylo vydáno 14. listopadu 2014. Kapela vystoupila 4. prosince 2014 ve své původní formaci na velkolepém koncertě v O2 areně při příležitosti svého 30. výročí a zároveň pokřtila své nové album, které opět zkomponoval Michal Pavlíček. O texty se postarali Vlastimil Třešňák a Petr Kolečko.

Kapela se na dlouhou dobu odmlčela, tudíž nelze očekávat naprosto totožnou hudbu jako na předešlých deskách. Kapela neztratila svou osobitost, vytvořila nové hudební nápady a předváděla dobré výkony. Skupina si zachovala stále temnou podobu. Na desce se střídají živelné písně s klidnými. Album obsahuje dvanáct písní: Tetování, Fiat Lux, Katova pomocnice, Pomož, svatá Namátko, Tesáky, Devastace srdeční krajiny, Štěk, Být nocí či nebýt dnem, Já bloudím ráda, Post scriptum.⁶²

3.4 Australské kapely

Klaudius Kryšpín se živil v Austrálii pouze hraním. Když nastala situace, že měli s kapelou méně koncertů nebo neměli žádné koncerty, dostával sociální podporu. V Austrálii vystřídal více kapel.

Jungle Land byla jeho první australská skupina. Našel inzerát, že kapela hledá bubeníka. Místo něj zavolal na inzerát místní Čech (již zmiňovaný), protože vůbec neuměl anglicky. Dokonce ho odvezl na první schůzku s kapelou a pomáhal mu s angličtinou. Najednou se ho klávesista zeptal, zda umí německy. On samozřejmě odpověděl, že ano. Kapela ho s radostí přijala a dorozumívali se německy. Když byla volná chvíle, muzikanti ho doučovali anglický jazyk. Kapela hrála jen písně od jiných interpretů (například od Phila Collinse, U2, Whitesnake). Těmto kapelám se říkalo Top 40 cover band.

Soubor Bloodstone se skládal z pěti členů. Klaudius Kryšpín hrál na bicí, jeho bývalá přítelkyně, Vendula Kašpárková stála za klávesami, na kytaru sóloval Joe „Cool“ La Ferita, o basový doprovod se postaral George Sarris a zpíval Zoran Goozdenac Goozdi. Společně natáčeli album v Melbourne mezi lety 1992 až 1994. Deska se jmenuje The Awakening a obsahuje deset písní. Kapela hrála směs hardrocku a progresivního metalu. Skládali podobný hudební styl jako kapely Dream Theater a Rush. Tato kapela hrála jen vlastní originální tvorbu.

Další kapela, ve které působil, se jmenovala Dr.Elephant. Kryšpín odeslal až do severní Austrálie muzikantům z této kapely svou natočenou videopásku leteckým kurýrem. Odezva byla kladná. Tímto způsobem s kapelou začal hrát. Na koncerty létali dokonce malým tryskáčem. Zpěvák vážil asi 240 kilogramů,

⁶²BÍNOVÁ, Markéta. „Fiat Lux“ Stromboli má bílé anděly i černé vrány [online]. [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: <http://musicserver.cz/clanek/49126/stromboli-fiat-lux/>.

proto se podle jeho stavby těla jmenovali Dr.Elephant.⁶³ Kapela hrála vlastní tvorbu, ale i převzaté skladby.

Dále bubnoval s kapelou Bakers Brothers, v které zpíval nějaký čas známý zpěvák a herec Brian Mannix. Tento zpěvák přijel zastoupit zpěváka ze skupiny Bakers Brothers. Mezi ním a Kryšpínem vzniklo obrovské přátelství. Tato skupina kombinovala skladby převzaté od jiných kapel a vlastní tvorbu.⁶⁴

⁶³Elephant znamená v angličtině slon.

⁶⁴KRYŠPÍN, Klaudius. Osobní rozhovor – 21. 3. 2016.

4 Pedagogická činnost Klaudia Kryšpína

4.1 Workshopy

Klaudius Kryšpín začal pořádat své první workshopy roku 1996 v Austrálii, kde se semináře bubeníků konaly běžně. Když se vrátil do České republiky, oslovila ho firma Sabian a nabídla mu zadarmo nějaké činely pod podmínkou, když pro ně udělá bubenický seminář. Po nějaké době začal hrát jako firemní hráč značky Mapex. Seznámil se s Tomášem Cornem, ředitelem firmy Mapex, který ho podporoval s workshopy, například mu firma vytvořila a vytiskla plakáty a zaplatila i zařídila dopravu na místo, kde se seminář konal.

Klaudius Kryšpín musel před dvěma lety kvůli zranění zad přeložit na duben svou řadu vystoupeních, které měl naplánované i na Slovensku, ale v dubnu nebyl stále zdravý a hudební semináře musel opět odložit. Nyní jsou snad jeho zdravotní problémy zažehnány a až skončí turné se Stromboli, pečlivě se začne připravovat na své workshopy.

„Já mám letos poslední turné se Stromboli a nechci si to míchat. Já bych mohl, kdybych byl hladovej na peníze, tak bych to naopak udělal rychle všechno najednou a pak jel na měsíc na nějaký osamělej ostrov. Ale já si nechci kazit ten zážitek se Stromboli. Asi by každé chtěl mít takového bubeníka jako jsem já povahou. Většina bubeníků má padesát kšeftů s různýma kapelama a nedaj nikdy tý jedný kapele to, co by měli. Kdybych měl pátek koncert s Výběrem a v sobotu se Stromboli, tak to ještě jde, protože já jsem byl vždycky zvyklej tyhle dvě kapely hrát, ale jakmile budu dělat do toho ten workshop, tak se budu muset připravovat na něj, ten je mnohem složitější, než hrát Výběr. A pak ošidim ty kapely. Nedáš jim sto procent. To nechci dělat. Stromboli příští rok nemá hrát, tak udělám workshopy příští rok.“⁶⁵

Obdivovatelé ho neustále kontaktují, kdy bude pořádat další semináře. Workshopy se chystá opět pořádat od roku 2018, protože tento rok by se na ně nestihl perfektně připravit. Příprava na nové semináře mu zabere hodně času, protože kvůli vážnému zranění zad nemohl dlouhou dobu hrát skladby, které měl nacičené, jsou příliš technicky složité. Jedna kompozice má například čtrnáct minut a střídá se v ní několik druhů taktů. Hraje tři skladby své a zbytek jsou skladby převzaté například od bubeníka Simona Phillips – Protocol. Zahrát Protocol byl jeho sen už v devadesátých letech, ještě v Austrálii se naučil část skladby, ale nedošel do sólové části. Zhruba před šesti lety si slíbil, že skladbu během zimy dodělá,

⁶⁵KRYŠPÍN, Klaudius. Osobní rozhovor – 21. 3. 2016.

protože není tolik koncertů a bude mít více času. Skladbu měl hotovou v půlce února. Dále chce zařadit do programu píseň *Under A Glass Moon* od kapely *Dream Theater*, která je ve stylu progresivního metalu a je velice komplikovaná, a nacvičit ještě další skladbu od již zmíněné americké kapely.

Bubeník nacvičuje převzaté skladby tak, že je odposlouchává po segmentech a postupně přidává další část. Jeden dlouhý break neobsahuje jeden prvek, ale je v něm ukryto několik prvků, které postupně odhaluje a složí je poté dohromady. Říká, že hraní na bubny je jako lego, protože skladby obsahují několik tisíc žlutých a modrých kostiček, které dávají smysl až po složení dohromady.

Jeho semináře probíhají tak, že odehraje své nacvičené skladby, a poté je prostor pro otevřenou diskusi. Posluchači se ptají na to, co je zaujalo. Když nikdo nemá žádné otázky, Klaudius Kryšpín zahraje ještě další skladby nebo zopakuje tu, kterou publikum vyžaduje znova. Většinou semináře navštěvují pokročilí bubeníci, kteří se ptají, jak zahrát konkrétní prvky.

Jeho hudební workshop je výjimečný tím, že nemá bicí soupravu na pódiu. Jeho podmínka workshopů byla taková, že bude sedět mezi lidmi. Židle rozmísťuje kolem bicí soupravy, lidé jsou velmi blízko a můžou mít tak přímý pohled na bubeníka. Když se lidé dívají zepředu, není tak dobře vidět, co hraje levá a co pravá ruka nebo noha.⁶⁶

4.2 Soukromé hodiny

Soukromé hodiny Klaudius Kryšpín poskytoval velmi málo. Když už k němu někdo přišel, byl to spíše pokročilý bubeník, ale učil občas i úplné začátečníky. Dokonce učinil i velmi ušlechtilé gesto a začal se věnovat handikepovanému chlapci, kterému údajně hra na bicí měla pomoci.

Většinou ho navštívili technicky zdatnější bubeníci, kteří se chtěli naučit prvky, které hraje Klaudius Kryšpín. Hodina potom probíhá tak, že si bubeníka nejdříve poslechne a otestuje si, jak je technicky zdatný, aby věděl, co všechno mu může ukázat. Nejraději učí nejvíce pokročilé bubeníky a ukazuje jim ty nejzajímavější figle. Výuka probíhá spíše formou přátelského setkání, přičemž si oba bubeníci popovídají, zahrají si a vzájemně se od sebe něco nového naučí. I jedna hodina s Klaudiem Kryšpínem má pro hráče velký smysl, protože během ní jim ukáže nejlepší breaky, triky, prvky, kombinace, které vymýšlel, zkoušel a kombinoval celé roky.

Své žáky učí systém třech základních pravidel, jak chápat hru na bicí. Systém dělí na množství not, který je velmi otevřený a svobodný, sám žák si může vybrat množství not, polohu v taktu, která také není specifikována, a poslech toho, co

⁶⁶KRYŠPÍN, Klaudius. Osobní rozhovor – 21. 3. 2016.

hrají. Tento systém vidí jako zásadní. Pro vysvětlení používá názorné, mnohdy i zábavné, pomůcky. Někdy se ho rodiče ptají, zdali jejich dítě má šanci naučit se hrát na bicí. On jim odpovídá, že šanci mají, pokud ovládají malou násobilku, sudá, lichá čísla a zkrátka pokud umí počítat. Domnívá se, že podstatou hry na bubny je jednoduchá matematika.

Když Klaudius Kryšpín vyučuje děti (především mladšího školního věku), jedná s nimi jako s kamarády. Je si vědom toho, že děti neudrží dlouhou dobu pozornost a že je pro ně bubnování, a to hlavně koordinace těla, počítání not, velmi náročné. Snaží se děti zaujmout a motivovat je k činnosti. Když pozná, že už je žák unavený nebo nesoustředěný, okamžitě na chvíli změní činnost. Své hodiny dětem umí zpříjemnit i tak, že je například pro odreagování nechá zahrát jednu hru na počítači, nebo přinese plyšovou hračku, která se dětem moc líbí, a v daný okamžik hrají jen pro ni. Těmito způsoby se děti rozptýlí, zasmějí, naberou nové síly a vrátí se zpět k bubnování. Jedině s kamarádským přístupem se děti můžou něco naučit a bude je činnost opravdu bavit. Z vlastní zkušenosti nemá rád klasické pedantské postupy a osnovy. V jeho výuce musí být legrace a především mu jde o spokojenost a blaho dítěte.

Za soukromé hodiny si neúčtuje žádnou finanční mzdu.⁶⁷

⁶⁷KRYŠPÍN, Klaudius. Osobní rozhovor – 21. 3. 2016.

5 Technika hry

V Austrálii se stal bubeník Virgil Donati velmi dobrým přítelem Klaudia Kryšpína. Virgil Donati je považován za jednoho nejtechničtějšího bubeníka světa. Klaudius Kryšpín nevynechal jeho jediný koncert, seděl z boku a sledoval Donatiho hru na bicí, která ho velmi zdokonalila.

„Hodně věcí, které dneska hraju, jsou od něj. Ne, že bych to od něj přímo vykradl. Systém toho, jak on přemýšlí, kombinuji ještě s tím britským bubeníkem Gavinem Harrisonem. Ten Virgil je takovej nehratelnej. Ten je hodně daleko. On je hodně technickej, má všechno hodně matematický. Já sice taky to mám matematický, ale já v těch rytmech slyším muziku. Ale Virgil to má založené všechno na matice, používá takové různé polymetrické prvky. Je to teda hodně těžký.“⁶⁸

Klaudius Kryšpín ve své hře nejvíce používá paradiddle. Tento termín znamená aplikování dvojitých a jednotných ran, a do nich kombinuje různé prvky (například přírazy, akcenty). Bez paradiddle by pro něj hra na bicí neměla žádný smysl. Hlavně poslouchá, jak daná kombinace zní dohromady. Své nové nápady si vždycky při cvičení nahrává na kameru, aby je nezapomněl.

Klaudius Kryšpín na sobě neustále pracuje i v padesáti letech a snaží se vymýšlet nové prvky, rytmy a kombinace. Pořád má velkou motivaci hrát.

„Já když zahraju jednu sezónu něco, tak tu druhou sezónu už se stydím to hrát stejně. Já jsem v tomhle magor. Mám stud sám před sebou, když nepřijdu každěj rok alespoň malinko s něčím novým.“⁶⁹

Nové skladby se učí více způsoby – odposlechem nebo podle not. Například si koupil noty přímo od bubeníka Donatiho, které jsou pro Klaudia Kryšpína velmi zajímavé. Rytmy a figury, jenž vymyslel, si on sám zapisuje do not a posílá je Vendule Kašpárkové, která mu k nim dokořponuje basovou linku a klávesy.⁷⁰ Domnívá se, že nová generace bubeníků to má ve všem jednodušší, protože při nácviku nové obtížné skladby mohou využít různou techniku, která slouží například k zpomalení, zastavení skladby nebo k odpozorování úderů na videu. Když se učil skladby on, neměl žádné takovéto moderní možnosti, musel se všechno naučit pouze vlastním odposlechem skladby v její dané rychlosti.⁷¹

Klaudius Kryšpín při cvičení vždy používá metronom nebo sekvencer. V poslední době ho cvičení s metronomem nebaví, neboť když hraje bubeník velmi

⁶⁸KRYŠPÍN, Klaudius. Osobní rozhovor – 21. 3. 2016.

⁶⁹KRYŠPÍN, Klaudius. Osobní rozhovor – 21. 3. 2016.

⁷⁰KRYŠPÍN, Klaudius. Osobní rozhovor – 21. 3. 2016.

⁷¹PRINC, Milan. Devátá s Princem – Klaudius Kryšpín – rozhovor. Rockradio, 04. 06. 2015 [online]. Dostupné z: [http://archiv.rockovyradio.cz/podcast/PRINC%20222%20150604%20\(Klaudius%20Kryspin%201\).mp3](http://archiv.rockovyradio.cz/podcast/PRINC%20222%20150604%20(Klaudius%20Kryspin%201).mp3).

přesně, tak ho neslyší, a navíc nám neurčuje, co přesně hrát. Při cvičení s ním máme až moc velkou svobodu a volnost. Více hraje se sekvencem, protože je to zábavnější. Sekvencer je také strojově přesný jako metronom a navíc má v sobě i libovolnou figuru s hudebním podtextem. Když slyšíme melodickou figuru, napadají nás další nápady a možnosti k zahrání. Údajně je lepší vytvořit melodickou figuru a vymyslet, co k ní bude hrát. Při zkouškách s kapelami hrál také vždy s metronomem. Dokonce s ním hrál koncerty, ve kterých byly i světla časově sladěné s metronomem. S těmito rytmickými přístroji ho baví hrát více, než bez nich.

Po několika letech hraní se dostavila i bolest kloubů na rukách, proto si paličky omotává protiskluzovou páskou (Grip Tape), která zlepšuje úchop, zabraňuje prokluzování a hlavně zmenší námahu pro prsty a zápěstí. Na svých paličkách značky Balbex má svůj elektronický podpis.⁷²

5.1 Zlozvyky

Klaudius Kryšpín si vštípil zlozvyk hned v začátcích cvičení na bubny, to bylo přibližně v době dospívání. Levou paličku držel přímo proti palci. Už několik bubeníků viděl hrát tímto způsobem, někteří to vůbec neoznačují jako zlozvyk, ale pro něj to byl velký handicap, protože ho bolela ruka kvůli špatnému držení. Nejznatelněji to bubeník pociťoval při delší hře. Kryšpín se domnívá, že toto držení je nepřirozené, neboť zápěstí vykonává nepřirozený pohyb. Uznává, že bylo velmi náročné zbavit se zlozvyku a přeučit se toto držení paličky na jiný způsob. Pokud máme naučenou špatnou techniku, a i přes ni se snažíme cvičit, stejně nikdy nedocílíme dobrého výsledku.⁷³

⁷²KRYŠPÍN, Klaudius. Osobní rozhovor – 21. 3. 2016.

⁷³KRYŠPÍN, Klaudius. Osobní rozhovor – 21. 3. 2016.

6 Bicí souprava

Klaudius Kryšpín se stal firemním hráčem značky Mapex přibližně před osmi lety. K firemnímu hráčství se dostal tak, že jeho velký obdivovatel a kamarád, bubeník Jiří Lýsek⁷⁴, mu zavolal, že Tomáš Corn zakládá v České republice značku Mapex, a zeptal se, zdali by pro ni chtěl hrát. Do té doby hrál na bicí značky Premier, která se vyráběla v Anglii, a u nás bylo komplikované od ní nakupovat. Tomáš Corn je laskavý člověk a podporuje mu veškeré workshopy, tiskne plakáty, zajišťuje dopravu a zprostředkovává dokonalý servis bubnů a činelů. Se značkou Mapex je nadmíru spokojený, hraje na činely Anatolian a na bubny Mapex Orion Ebony Burl Maple, které by neměnil za jiné. Chválí si svou bicí soupravu a hardware, neboť za osm let s nimi neměl jediný defekt.

Značka Balbex mu navrhla paličky podle jeho představ. Nepatrně byl upraven průměr hlavičky a těžiště bylo posunuto směrem ke konci paličky. Přál si mít na paličce svůj elektronický podpis, který mu firma také poskytla.

V soupravě má dva basové bubny. Dříve používal dva jednoduché pedály a využil tak zvukově oba bubny. Každý buben měl svůj vlastní beater⁷⁵, a to bylo lepší z hlediska odrazu paličky. Pokud někdo nemá dva basové bubny, může používat dvojitý pedál. Dvojitý pedál má dva pedály, které jsou mezi sebou propojeny kardanem, pro pravou a levou nohu, ale paličky jsou umístěny vedle sebe jen na jednom pedálu. Když dva beater, které jsou vedle sebe, udeří rychle po sobě do jedné blány na basovém bubnu, odraz paliček je daleko pomalejší. Proto měl bubeník dva basové bubny, a to každý s vlastním beatrem. Poté, co zvukaři nenaladili stejně dva velké bubny na koncertech nebo přidali dalším členům kapely do odposlechu pouze levý basový buben, se rozhodl používat jen dvojitý pedál. Levý basový buben si nechal, protože ho používá jako stojan. Na něm jsou zavěšeny činely a přechodový bubínek. Nemá rád klasické stojany, protože nejsou pevné, stabilní a po úderu se houpou. Podle něj je nejstabilnější rampa nebo konstrukce, která je umístěna v basových bubnech. Šestnácti palcový kotel vyřadil ze své soupravy ve chvíli, kdy mu pan doktor řekl, že se musí vyvarovat rotačním pohybům a pokud si chce zahrát na tento buben, tak skončí na operaci.

Už mnohokrát se stalo, že mu na koncertě praskla blána u bubnu. Například když hrál s Pražským výběrem, prorazil blánu u floor tomu. Hned věděl, že blána není v pořádku. Udeřil znovu a blána praskla ještě více než předtím. Třetí ránu už dát nemohl. Naštěstí přiběhl technik a okamžitě blánu přelepil. Pan Kryšpín mohl alespoň dohrát koncert. Jednou se mu na koncertě s Výběrem rozbil pedál. Zrovna hráli Zubatou, publikem velice žádanou píseň. Cítil, jak se pedál u velkého

⁷⁴ Jiří Lýsek je bubeníkem moravské kapely Split Bearing, která je podle pana Kryšpína na úrovni kapely Dream Theater.

⁷⁵ Beater je malá palička na basový buben, která je upevněna v pedálu.

bubnu stává těžší a těžší, při každém dalším sešlápnutí pedálu. S každou novou vibrací se povolovala závlačka, součástka v pedálu, a palička se postupně přestala vracet. Z pedálu vyletěli součástky, tudíž nemohl hrát na velký buben. Rychle improvizoval a začal hrát figury velkého bubnu rukou na floor tom. Nikdo skoro nic nepoznal a písničku dohrál.

Klaudius Kryšpín miluje hraní na bubny, ale nesnáší jejich ladění.

„Tak tam napiš, že to naprosto nenávidím. Kdyby se bubny musely ladit tak často, jako musím cvičit, tak bych na ně nehrál. Já nenávidím ladění bubnů. Protože to ladění je fakt velká neznámá. A nebo možná jsem přecitlivělejší, ale když nemám snare vyladěnej extrémně dobře, tak mě na něj nebaví hrát. Tak já s tím kroutím třeba čtrnáct dní, než jsem spokojenejší. Já když ladím, tak všichni mí sousedi a známí nepřijdou na návštěvu, protože vidí, že jsem totálně naštvanej a zpruželejší. Říkají: „Jo, Klauda ladí, tak počkáme, až zavolá. Radši ho necháme vytrápit samotnýho.““⁷⁶

Hraje na blány Remo Abassador a mění je jednou za rok. Po navržení jiné hlavičky u paličky se blány tolik neničí. Zjistil, že i z levnějších bubnů lze získat krásný zvuk, ale musí se umět dobře naladit. Pokud neumíme naladit bubny, nebude mít kvalitní zvuk ani ta nejprofesionálnější bicí souprava.⁷⁷

⁷⁶KRYŠPÍN, Klaudius. Osobní rozhovor – 21. 3. 2016.

⁷⁷KRYŠPÍN, Klaudius. Osobní rozhovor – 21. 3. 2016.

Závěr

Protože se již několik let věnuji ve svém volném čase hře na bicí soupravu, pravidelně hraji s rockovou skupinou, absolvovala jsem dva cykly v základní umělecké škole a nyní jsem začala prvním rokem studovat tento obor i na konzervatoři, tudíž je mi mnou vybrané téma velice blízké a bylo pro mne jeho zpracování zábalou, především setkání a rozhovor s významným rockovým bubeníkem Klaudiem Kryšpínem. Zpracovala jsem jeho životopis, v kterém se odehrálo několik neobvyklých životních událostí (například jako dospívající kluk začíná hrát se svou známou oblíbenou kapelou, emigrace do Austrálie přes Rakousko, účast na nejznámějším bubenickém festivalu v Melbourne, návrat do své rodné země, pořádání hudebních seminářů a prodělání závažného poranění zad). Musela jsem nastudovat kapitolu nové vlny, která pro mě byla velkou neznámou, a následně jsem se jí snažila popsat, protože právě v této době, kdy se nová vlna začala vyskytovat u nás, bubeník začal hrát. Dále bylo mou náplní práce zjistit veškeré informace o významných českých skupinách, v kterých působil a dodnes působí, a seznámit se se slavnými osobnostmi, s jimiž koncertoval a stýkal se. Navíc jsem přímo od něj získala fakta o australských kapelách. Dále byly bubeníkem odpovězeny mé otázky ohledně oboru, které pro mě, jakož to pro bubenici, byly velmi podstatné. Vylíčila jsem jeho techniku hry, poznala způsob, kterým on chápe hru na bubny, dozvěděla jsem se, proč hraje na bubny značky Mapex, viděla jeho bicí soupravu, analyzovala jsem přístup k ladění bubnů, pochopila jsem smysl soukromých hodin a workshopů a zároveň jsem popsala pečlivou přípravu na ně.

Také jsem plánovala navštívit jeho hudební semináře a kurzy, bubeník ale bohužel tento rok žádné workshopy nepořádal, neboť ho postihlo veliké poranění páteře a na nějakou dobu byl odkázaný na lůžko. Přesto se budu snažit jeho hudební seminář navštívit v roce 2018.

Za svůj největší splněný cíl práce považuji setkání s bubeníkem, které ve mně zanechalo nezapomenutelný zážitek. Poznala jsem nové techniky, rozšířila jsem si obzory z hlediska oboru, přehodnotila hudební styly, kterým se věnuji, a hlavně jsem mohla osobně poznat a zhodnotit jedinečnou osobnost Klaudia Kryšpína.

Zdroje

Nahrávka rozhovoru (uchována v archivu autorky)

- Rozhovor s Klaudiem Kryšpínem, 21. 3. 2016, Praha

Internet

- BÍNOVÁ, Markéta. „Fiat Lux“ Stromboli má bílé anděly i černé vrány [online]. [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: <http://musicserver.cz/clanek/49126/-stromboli-fiat-lux/>
- HRABALIK, Petr. Česká nová vlna začátku 80. let [online]. [cit. 2016-11-17] Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/specialy/bigbit/clanky/160-ceska-nova-vlna-zacatku-80-let>
- HNÁTEK, Václav. Recenze: Pražský výběr pořádal bizarní mix rockové show s kabaretem [online]. [cit. 2017-03-19]. Dostupné z: http://kultura.-zpravy.idnes.cz/recenze-prazsky-vyber-er-last-or-forever-fpj-/hudba.aspx?c=A161208_031913_hudba_vha
- KUČERA, Ilja, 2004. Pražský výběr právě teď čili pohledy kupředu a pohledy zpět [online]. Dostupné z <http://www.muzikus.cz/publicistika/Prazsky-vyber-prave-ted-cili-pohledy-kupredu-a-pohledy-zpet~31~brezen~2004/>
- Muzikus, redakce [hudební portál], 2007. Pražský výběr – II = Pražský výběr II [online]. [cit. 2016-10-14]. Dostupné z <http://www.muzikus.cz/novinky/-Prazsky-vyber-II-Prazsky-vyber-II~06~unor~2007/>
- OLIVA, Ladislav. Pražský výběr – Běr [online]. [cit. 2017-03-17]. Dostupné z: <http://retro.abyszzine.com/recenze/2013050014-prazsky-vyber-ber>
- OLIVA, Ladislav. Pražský výběr – Výběr [online]. [cit. 2017-03-17]. Dostupné z: <http://retro.abyszzine.com/recenze/2012110023-prazsky-vyber-vyber>
- OLIVA, Ladislav. STROMBOLI – Shutdown [online]. [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: <http://retro.abyszzine.com/recenze/2013050010-stromboli-shutdown>
- OLIVA, Ladislav. STROMBOLI – Stromboli [online]. [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: <http://retro.abyszzine.com/recenze/2012060012-stromboli-stromboli>
- PILÁT, Tomáš. Klaudius Kryšpín: chtěl jsem mezi klokany [online]. Dostupné z: <http://www.aviso.cz/-archiv-/vyber.htm>

- PRINC, Milan. Devátá s Princem – Klaudius Kryšpín – rozhovor. Rockradio, 04. 06. 2015 [online]. Dostupné z: [http://archiv.rockovyradio.cz/podcast/PRINC%20222%20150604%20\(Klaudius%20Kryspin%201\).mp3](http://archiv.rockovyradio.cz/podcast/PRINC%20222%20150604%20(Klaudius%20Kryspin%201).mp3)
- PROS, Marek, SVOBODA, Marek. Artur Ropotámo se vrací. Pražský výběr vyjíždí [online]. [cit. 2017-03-08]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/hudba/artur-ropotamo-se-vraci-prazsky-vyber-vyjazdi/r~i:-article:762799/>
- Reportéři ČT [televizní pořad]. Bez bubnů to nejde [online]. [cit. 2016-10-20]. Dostupné z <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1142743803-reporterict/216452801240021/video/476464>
- STRNAD, Radek, 2007. Klaudius Kryšpín: Pražský výběr je teď jedna rodina [online]. [cit. 2016-11-17]. Dostupné z: <http://www.denik.cz/hudba/-klaudius-kryspin-prazsky-vyber-je-ted-jedna-rodina-20121107-89r3.html>
- VEDRAL, Honza. Recenze: Pražský výběr se vrátil efektně. A přišel i Soukup [online]. [cit. 2017-03-09]. Dostupné z: http://kultura.zpravy.idnes.cz/-koncert-prazskeho-vyberu-v-tipsport-arene-f2k-/hudba.aspx?c=A121109_-225456_hudba_ert

Literatura

- LINDAUR, Vojtěch, Konrád, Ondřej. Bigbít. Praha: Plus, 2010.
- MATZNER, Antonín, POLEDŇÁK, Ivan, Wasserberger, Igor a kolektiv. Encyklopedie jazzu a moderní populární hudby. 2., doplněné vydání. Praha: Supraphon, 1983.
- MATZNER, Antonín, POLEDŇÁK, Ivan, WASSERBERGER, Igor, a kolektiv. Encyklopedie jazzu a moderní populární hudby III, Část jmenná, Československá scéna – osobnosti a soubory. Praha: Polygrafia, 1990.
- OPEKAR, Aleš, VLČEK, Josef. Excentrici v přízemí. 1. vydání. Panton, 1989, Impuls. ISBN 35-054-89.